

ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА І АПК

УДК: 338.43

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ РОБОТИ РЕФОРМОВАНИХ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ

Л.О.МАРМУЛЬ – д.е.н., професор,
А.Ж.ГОНЧАРОВА – пошукувач, Херсонський ДАУ

В умовах ринкових економічних перетворень, особливо на початковому їх етапі, переважна більшість і науковців-теоретиків, і господарників-практиків основну перевагу в забезпеченні регулювання та управління розвитком підприємств віддавали таким суто ринковим чинникам та категоріям, як конкуренція, ділова підприємницька активність, ініціатива, попит і пропозиція тощо. Планування та прогнозування результатів соціально-економічної та виробничої діяльності, за винятком бізнес-планування, було практично виключене з цього переліку [2].

Значною мірою це пов'язане з досвідом неефективного планування в умовах адміністративно-командної економіки.

До переходу на ринкові відносини в рамках централізованого управління економікою вирішувалися основні завдання функціонування підприємства. Виробничо-фінансовий план підприємства у нас складався на основі показників, що затверджувалися вищими організаціями, і основою розробки якого було держзамовлення по продажу сільськогосподарської продукції. Одночасно сільськогосподарські підприємства закріплювалися за заготівельними організаціями та іншими покупцями їх продукції.

У ринкових умовах на рівні аграрних підприємств та їх підрозділів роль планування зростає. Підприємства мають повну самостійність у виборі предмету діяльності, встановленні зв'язків з споживачами їх продукції, ефективних напрямків використання виробничих ресурсів. Це значно підвищує вимоги до наукового обґрунтування планових показників, бо від цього у певній мірі залежить комерційний дохід підприємства в цілому та його підрозділів, добробут усіх членів колективу. При цьому зростає і відповідальність підприємств за результати виробничої і фінансової діяльності. Без детально розробленого плану неможливо починати жодного значного заходу. Планування дозволяє оцінити умови, в яких вимушено діяти підприємство, виявити його слабкі і сильні сторони, передбачити можливі вигоди і втрати.

Істотно змінюються зміст і форми планування. У сучасних умовах, відповідно з діючим законодавством України, значно розширені

права господарств у галузі планування. Тепер воно повинне починатися знизу - з виробничих підрозділів, бо ефективним може бути тільки план, який складається тим, хто його буде виконувати. Але саме слово "планування" у деяких керівників та спеціалістів викликає негативні емоції. Між тим планування – це процес творчого осмислення майбутнього підприємства. Отже, ефективне планування передбачає постановку цілей (завдань) і розробку заходів, що забезпечують їх досягнення. А таке планування потрібне всім сільгосптоваровиробникам.

На застосування в практиці агровиробничих формувань планових методів орієнтує прийнятий у 2000 році Закон України "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України". Проте слід відмітити, що в останні роки сільськогосподарські підприємства погіршили своє ставлення до планування, новостворені формування майже відмовились від планування, що не відповідає економічним основам сучасного ринку. Сьогодні в більшості сільськогосподарських підприємств внутрішнє планування зникає, а бухгалтерський облік орієнтується переважно на фінансові аспекти, занедбана аналітична робота, що призводить до зниження економічної обґрунтованості господарських рішень, недовикористання ринкових механізмів у забезпеченні підвищення ефективності виробництва [3].

Тому в умовах, коли підприємство самостійно вибирає стратегію своїх дій, об'єктивною необхідністю стає оновлення планово-економічної роботи. Керівництво підприємства, обираючи напрямок діяльності, приймаючи управлінське рішення, зобов'язане повністю передбачити, що його може чекати внаслідок таких дій. Планово-економічна робота повинна складатися із взаємопов'язаних складових, які включають:

- аналіз, що визначає ефективність діяльності агроформувань, та їх місце на ринку;
- прогнозування – передбачення впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на функціонування підприємства;
- перспективне бізнес-планування – це плани, що складаються на період 3-5 років;
- оперативне бізнес-планування – сільськогосподарське підприємство складає план своїх дій на поточний рік;
- управлінський (виробничий) облік – це відображення витрачання матеріально-технічних ресурсів та надходження виробленої продукції;
- контроль – передбачає простійне оперативне відслідковування виконання планових завдань та визначення причин відхилень;
- управління діяльністю підрозділів підприємства та економічне стимулювання їх колективів.

Якщо вилучити одну із цих складових, то це призведе до непов-

ноцінної дії інших, та відобразиться на результатах планово-економічної роботи і знижує їх цінність. Підприємство без планування та прогнозування не буде мати повного уявлення про очікувані результати діяльності, а отже і про її мету. Аналіз дозволяє оцінити свої можливості і на їх основі роботи плани на майбутнє, а належний облік і контроль гарантує раціональне використання засобів виробництва і відшукання резервів.

Отже, в ринкових умовах господарювання планово-економічна робота повинна орієнтуватися, по-перше, на забезпечення аграрному підприємству чіткого бачення його діяльності в часі та просторі, по-друге, надання таких можливостей, щоб вільно орієнтуватися в ринковому середовищі і в третє, на покращення економіко-фінансового стану новостворених аграрних формувань.

Таким чином, не завжди враховувалися реальні, можливості та інтереси сільськогосподарських товаровиробників, що призвело до невиконання планів.

Як показав понад 10-річний досвід проведення аграрних реформ в Україні, власне ринкові чинники не можуть регулювати виробничо-економічну діяльність підприємств. Їх діяльність в АПК ускладнилися не тільки в результаті зміни, розриву, переорієнтації традиційних виробничих зв'язків, спеціалізації виробництва, але й внаслідок зміни форм власності та створення різноманітних аграрних формувань – сільськогосподарських виробничих і обслуговуючих кооперативів, фермерських і приватних господарств, агрофірм і асоціацій, консорціумів тощо. Щоб раціонально організувати їх роботу, лише бізнес-планування явно недостатньо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Методичні рекомендації по складанню бізнес-плану розвитку сільськогосподарського підприємства. :Київ – 2002. –257с.
2. Благодатний В.І., Мармуль Л.О. Основи підприємництва та агро бізнесу: Навчальний посібник. – Херсон: Айлант, 2002. – 274с.
3. Формування та функціонування ринку агропромислової продукції (практичний посібник) /За ред. П.Т. Саблука. – К.: ІАЕ, 2000. – 556 с.